

Merkel: Je kunt geen streep zetten onder het verleden

5 mei-lezing 2021

[Achtergrond](#) - 5 mei 2021 - Auteur: Marja Verburg

“Het levend houden van de herinnering aan de nazimisdaden is de eeuwige verantwoordelijkheid van Duitsland”, zei Merkel woensdag in de 5 mei-lezing. Door de coronapandemie hield ze de toespraak online vanuit Berlijn. De studenten die daarna vanuit Den Haag met haar in gesprek gingen, waren onder de indruk van de wereldleider van formaat die ze tegenover zich hadden. Het weerhield hen er niet van kritische vragen te stellen. Doet Duitsland bijvoorbeeld wel genoeg voor mensen die in Oost-Europa de straat op gaan voor hún vrijheid?

Hoe is dat voor iemand die in de DDR met vrijheidsbeperkingen is opgegroeid, om nu in de coronapandemie anderen beperkingen te moeten opleggen? vraagt Freek Dijkstra aan Merkel. “Dat voelt überhaupt niet goed”, zegt de bondskanselier. Juist omdat ze na het einde van de DDR-dictatuur in 1989 zelf zoveel vrijheid leerde kennen, is het een “heel moeilijke ervaring” om mensen in de coronapandemie zoveel vrijheden te moeten ontnemen.

De restricties zijn nodig om andere mensen het leven te kunnen redden, legt Merkel uit. “Dat is een heel moeilijke afweging.” Maar vrijheid betekent niet alleen individuele vrijheid, het gaat ook om vrijheid met betrekking tot andere mensen, herhaalt Merkel het punt dat ze eerder ook in haar lezing maakte.

Dat Nederlandse studenten met haar in gesprek gingen, was op Merkels eigen verzoek. Als je het begrip vrijheid en het belang van herdenken wil overdragen op nieuwe generaties, moet je zorgen dat die daar ook woorden voor vinden, erover discussiëren, aldus de bondskanselier. Juist nu het aantal mensen dat de oorlog heeft meegemaakt steeds kleiner wordt.

Gastlessen Eva Weyl en Anke Winter

Hoe zorg je ervoor dat je herdenken dicht bij burgers brengt en niet door partijen als de rechts-nationalistische AfD laat kapen, wil Hussein Adam Dia weten. Merkel roemt het project [Stolpersteine](#), kleine messing steentjes in straten overal in Europa die herinneren aan mensen die in die straten hebben gewoond voor ze

door de nazi's werden weggevoerd.

'Dat artikel 1 van de Duitse grondwet luidt: 'de waarde van de mens is onaantastbaar', is het directe gevolg van het naziverleden'

Vlak daarvoor had ze haar bewondering en respect uitgesproken voor holocaust-overlevende Eva Weyl en Anke Winter, kleindochter van Westerbork-kampcommandant Gemmeker. [Zij geven samen gastlessen op Duitse scholen.](#)

“Prachtig”, zegt Merkel tegen Weyl, die samen met de studenten en met demissionair minister-president Rutte in het Kunstmuseum in Den Haag in de zaal zit. Het belang van deze gastlessen kan niet genoeg worden gewaardeerd, zegt Merkel. “Ik dank u uit het diepst van mijn hart dat u daarvoor de kracht vindt.”

In haar lezing had Merkel op het belang gewezen de democratie, de mensenrechten en zwakkeren in de samenleving te beschermen. “De vreselijke aanslagen in [Kassel](#), [Halle](#) en [Hanau](#) hebben ons in Duitsland onlangs laten zien hoe noodzakelijk dit ook vandaag de dag is. Deze aanslagen herinneren ons eraan dat wij ons als burgers resoluut moeten verzetten tegen elke vorm van antisemitisme en racisme, en elke vorm van haat en vijandigheid tegen bepaalde groepen.”

De 5 mei-lezing van het Nationaal Comité 4 en 5 mei werd dit jaar [uitgesproken door bondskanselier Merkel](#). In 2012 was de eer te beurt gevallen aan [bondspresident Joachim Gauck](#). In 1995 was het voor [bondskanselier Kohl](#) nog niet mogelijk Nederland op 5 mei te bezoeken. Hij kwam op 22 mei naar Rotterdam, betuigde spijt over de Duitse misdaden en legde een krans bij het monument De Verwoeste Stad van Zadkine.

Ze komt op de plicht om de herinnering levend te houden terug na een vraag van Freek Dijkstra. Hoe kijkt Merkeleigenlijk naar de Duitse ‘schuldcultuur’, die de AfD zo hekelt. Is schuld een onderdeel van de Duitse identiteit? wil hij weten. “Je kunt je niet losmaken van het verleden”, antwoordt Merkel. “Je kunt geen *Schlussstrich*, geen streep, onder het Duitse verleden zetten.” Net als eerder in haar lezing haalt ze artikel 1 van de Duitse grondwet aan: de waarde van de mens is onaantastbaar. Dat Duitsland dat na de oorlog bovenaan in zijn grondwet heeft gezet, is het directe gevolg van het naziverleden, legt ze uit. “Het is de plicht van Duitsland daaraan te blijven herinneren.”

Protest Belarus

Vindt Merkel dat ze genoeg doet voor mensen die in Oost-Europa de straat op gaan voor hun vrijheden en waar die protesten worden neergeslagen, wil Niklas

Harmon weten. Blijft het bij de steun voor die mensen niet te veel bij woorden in plaats van daden? “Als je denkt aan de mensen in Belarus of Rusland, is het heel belangrijk dat we de moedige mensen daar niet vergeten”, antwoordt Merkel. In de DDR was het heel belangrijk voor gevangenen dat West-Duitsland aan hen bleef herinneren, vertelt ze.

‘We mogen de moedige mensen in Belarus of Rusland niet vergeten’
Voor gevangenen in bijvoorbeeld Belarus moeten we al onze politieke contacten gebruiken, vervolgt Merkel, en voor mensen die in acuut gevaar zijn als dat kan een verblijf in Duitsland mogelijk maken. De kanselier spreekt ook van financiële steun. “Het is niet perfect, maar we staan niet alleen met woorden aan hun kant, we doen ook iets.” Dijkstra is niet echt overtuigd, zegt hij op navraag van gespreksleider en oud-Berlijn-correspondent van de NOS Jeroen Wollaars.

Merkel komt nog een keer op de vraag terug als ze met Wollaars spreekt over de vluchtelingen crisis. Haar beslissing uit 2015 om vluchtelingen toe te laten, vindt ze nog steeds “absoluut juist”, zegt ze. “Inmiddels gaat het om andere kwesties. De student die net over Belarus sprak, was nog niet echt overtuigd of we wel alles doen wat we kunnen.” We hebben in de politiek ook aansporing nodig van burgers, vervolgt Merkel, mensen die zeggen: kunnen jullie niet nog wat meer doen. “Een politicus kan niet alles alleen doen, iedereen kan een steentje bijdragen.”

Klimaatbeleid

Sofia Drost vraagt Merkel even later hoe het kan dat politici in de coronapandemie wel snel tot actie zijn overgegaan en hun krachten hebben gebundeld, maar in de klimaatcrisis niet? “Voor ons jongere generatie is het soms heel frustrerend dat gebrek aan handelen aan te zien”, werpt ze Merkel voor de voeten. “Het is goed dat jonge mensen laten zien dat we eerder te langzaam zijn dan te snel”, antwoordt Merkel. Ze komt net uit een kabinetsoverleg over de Duitse klimaatwet, vertelt ze.

Vorige week oordeelde het Duitse Constitutionele Hof dat Duitsland op korte termijn meer moet doen om de klimaatdoelen te halen. Te veel wordt in de schoenen van volgende generaties geschoven, en dat is ongrondwettelijk, oordeelde het Hof. Een uitspraak met vergaande consequenties, aldus Merkel. Terwijl ze er met de studenten in Den Haag over spreekt, deelt haar minister van Milieu Schulze in Berlijn mee [dat de bondsregering haar klimaatdoelen gaat aanscherpen](#).

‘Het is voor mij een buitengewone eer om u op de Nederlandse

Bevrijdingsdag te mogen toespreken'

Merkel benadrukte in haar lezing en in het gesprek met de studenten, Wollaars en Rutte het belang van de Nederlands-Duitse vriendschap die na de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog is ontstaan. “Het is voor mij een buitengewone eer om u op de Nederlandse Bevrijdingsdag te mogen toespreken. Ik ben zeer dankbaar voor de uitnodiging, die ik beschouw als een bijzonder teken van de vriendschap tussen Nederland en Duitsland.”

Wat ze na de [Bondsdayverkiezingen](#) in september wil doen, als ze na 16 jaar afzwaait als kanselier, weet ze nog niet, zegt ze. Door haar werk heeft ze nog geen tijd gehad daarover na te denken. “Eerst maar eens een beetje uitslapen en de natuur ingaan. Dan ga ik nadenken over wat ik wil doen.”

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://duitslandinstituut.nl/artikel/43762/merkel-je-kunt-geen-streep-zetten-onder-het-verleden>